

P 06-13

ARQUITECTURA POST COVID-19

PERE VIRGILI

Com fer un entorn més habitable

La crisi del coronavirus serà un punt d'inflexió per a l'arquitectura i l'urbanisme de les ciutats

El confinament situa balcons, zones comunitàries, polivalència i llum natural en primera línia

Sánchez permetrà passejar i fer esport d'aquí una setmana

Des d'avui poden sortir al carrer els menors de 14 anys, acompanyats

EFE

Els pressupostos, la palanca per a la nova economia

El sector públic haurà d'assumir més pes en el teixit productiu

La crisi del covid-19 està posant a prova l'arquitectura i l'urbanisme de les ciutats i tot fa pensar que en aquest àmbit hi haurà un abans i un després. Als habitatges particulars, a les oficines, als hospitals i als carrers i altres espais públics i comunitaris. Analitzem com pot arribar a ser aquest futur.

Els pisos del postcoronavirus

Els balcons, les zones comunitàries als edificis i la distribució dels habitatges en estances polivalents i amb llum natural es reivindiquen ara com a més necessaris

MARIA ORTEGA
 BARCELONA

¿Quan vam decidir renunciar als balcons? ¿I a tenir els terrats tancats? ¿Es possible millorar els micropisos construïts en polígons? El confinament ens ha obligat a passar més hores que mai a casa nostra i ens ha mostrat evidències de tot allò que té de bo i, especialment, de tot allò que es podria millorar. El que sembla clar, i de fet alguns ajuntaments com el de Barcelona ja hi han començat a treballar, és que hi haurà canvis per, en principi, facilitar la flexibilitat en la manera de construir i reformar els habitatges per respondre, així, a les noves demandes d'un ciutadà que s'ha tornat més exigent per necessitat.

Més enllà de possibles canvis associats a la situació sanitària –ara ningú sap fins quan duraran hàbits com desinfectar la compra o deixar la roba al rebedor–, el nou context fa que arquitectes i urbanistes coincideixin a dir que és un bon moment per repensar-ho tot, també de portes endins. La majoria remarquen que cal millorar la relació entre els pisos i l'exterior, ja sigui amb balcons o amb zones comunitàries –aprofitant millor espais com l'escala i la porteria– perquè, com apunta l'arquitecta Marta Peris, la “distància entre el llit i el carrer sigui més gran”.

L'arquitecte Juli Capella, en el terreny de l'especulació de com serà el postcoronavirus, pronostica que casa nostra serà cada cop més una mena de “santuari” lliure de virus i que, qui més qui menys, ja té muntat a l'entrada algun “xiringuito” per deixar-hi la roba i objectes com les claus i canviar-se el calçat. Això creu que pot fer replantejar la tendència que hi havia d'abolir el rebedor i entrar “a boca de canó” a la sala principal. I, també, que el lavabo es vulgui més a prop de l'entrada.

Habitacions flexibles

On hi ha més coincidència és en el fet que cal fugir dels usos massa determinats per als espais. “Les cases que millor funcionen ara són les que tenen diferents estances bastant equivalents en metres quadrats i en condicions, i que poden acollir diferents

usos”, apunta Magda Mària, responsable del grup de recerca Habitar de la UPC, que el 2009 va analitzar possibles canvis en els pisos que ja anaven en aquesta línia i que ara s'han evidenciat de manera “radical”. Els habitatges amb un model tradicional de família, defensa, ja no són majoritaris a la gran ciutat i, per tant, ja no té sentit aplicar el model clàssic de la subordinació a la gran sala menjador i diferents habitacions pensades per dormir. “Necessitem espais més indefinits”, coincideix Josep Ferrando, director de l'Escola d'Arquitectura i Edificació La Salle Barcelona. I Capella afegeix que potser hi hauria d'haver envans flexibles per reformular el pis. Per adaptar-los a les necessitats de cada moment.

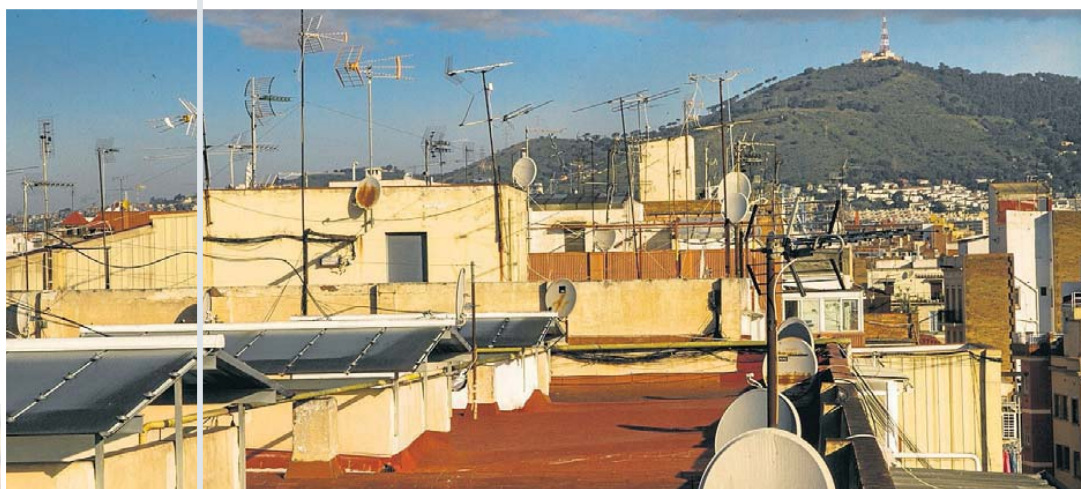
A l'hora de passar un confinament llarg, com és el cas, és clar que la mida del pis i el nombre de persones que comparteixen els mateixos metres quadrats són elements clau. A Barcelona, segons dades de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge, la mida mitjana se situa en 75,3 metres, però això inclou els 46,6 metres de la Barceloneta i els 134 de les Tres Torres. Les diferències, com passa sempre, van més enllà de la mida. Hi juga –i molt– el fet de tenir una sortida a l'exterior, com un balcó o una terrassa, o, si més no, llum natural. Els balcons, defensa Capella, ara aniran més buscats.

Espais comunitaris

D'altres veus, com la de l'enginyer Andreu Ulied i la de l'arquitecte Eugeni Bach, adverteixen que la demanda de balcons pot ser una situació conjuntural, a curt termini, vinculada al que s'ha viscut ara i a la manera com es gaudeix aquests dies dels espais exteriors: sense soroll ni tanta contaminació. A la ciutat diferent d'ara. “No havíem viscut mai els balcons com ara: hi ha una mena de pacte entre els veïns que ha fet que es relaxi el grau d'intimitat i ara potser no em fa vergonya estirar-me a prendre el sol ensenyant la panxa perquè s'entén que forma part d'una situació excepcional”, apunta Bach. Per a Ulied, és evident que es revaloritzarà l'espai exterior privat, però sobretot el comunitari, que en d'altres països europeus no s'ha prohibit utilitzar durant el confinament. Una idea que com-

Un nen mirant la ciutat des del terrat de casa. FRANCESC MELCION

Molts terrats de Barcelona estan tancats durant tot l'any. RUTH MARIGOT

Barcelona revisarà els seus terrats per guanyar-hi usos veïnals

Barcelona té una oportunitat desaproveitada als terrats. Queda ben clar aquests dies amb tot de veïns que, de manera més o menys clandestina, puguen a fer-hi exercici, a prendre el sol o deixar que s'hi esbravin les criatures. Però molts terrats estan tancats o en té les claus el conserge o un sol veí. La tinent d'alcalde d'Urbanisme de la ciutat, Janet Sanz, explicava en una entrevista a l'ARA que una de les primeres decisions que el govern municipal ha pres de cara a repensar la ciutat després del confinament és encarregar una diagnosi de com estan aquestes cobertes i in-

tentar llançar un pla que les doti d'ús comunitari. Des de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona apunten, en aquesta línia, que ja han rebut l'encàrrec d'analitzar-ho i que d'aquí poc llançaran una enquesta sobre habitatge per preguntar als veïns quin ús fan de tots els espais comuns, inclòs el terrat.

Saber què passa a cada terrat serà el primer pas a l'hora de dissenyar l'estratègia per recuperar-los. "Encara tenim moltes cobertes desaproveïtades, que podrien tenir moltes funcionalitats", assegura Sanz. El govern municipal té previst trobar-se amb el

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya per abordar quins canvis normatius caldrien per poder fomentar la construcció de balcons i zones comunitàries.

Créixer amb una remunta

L'Observatori Metropolità de l'Habitatge també va engegar, a finals de l'any passat, un estudi -que d'entrada se centra només en dos districtes- per veure quants edificis tindrien l'opció de créixer un pis amb una remunta per aconseguir que part del preu que s'ingressés pel pis extra es pogués destinar a fer millores al conjunt del bloc. Serien actuacions encaminades a fer edificis més sostenibles, però de moment la proposta es mou encara en el camp de la recollida de dades.

paga l'electricitat que consumim per als ordinadors, és el moment de plantejar més canvis, d'avançar-se a la norma. Recorda un projecte que es va plantejar per al barri de Ciutat Meridiana, on es volia aprofitar una reforma per incorporar ascensors als blocs, convertir finestres en balconades i millorar cobertes. La idea es va desestimar perquè, a banda que eren pisos privats -els veïns haurien hagut d'assumir costos si no hi havia alguna gran ajuda a la rehabilitació-, la reforma hauria comportat haver de compensar l'augment d'edificació amb zones verdes, cosa "difícil" en una ciutat tan densa.

Un dels projectes emblema a l'hora de plantejar-se millorar la connexió de grans blocs de pisos amb l'exterior -i evitar enderrocs- és la transformació de 530 habitatges del Grand Parc Bordeaux, dels francesos Anne Lacaton i Jean-Philippe Vassal, que va guanyar el premi Mies van der Rohe 2019: a través d'un sistema d'hivernacles prefabricats que recobreixen la façana, ha fet guanyar llum, espai i qualitat de vida a uns pisos de lloguer social dels anys seixanta. La idea està en ment de la tinent d'alcalde d'Urbanisme de Barcelona, Janet Sanz, que assegura que han començat a moure fils per veure quins canvis normatius caldrien per poder facilitar la construcció de balcons i de rehabilitacions d'aquest tipus.

Podem afegir balcons?

"La normativa urbanística penalitza els balcons, que si no són coberts no computen com a metres quadrats construïts, i això els converteix en un luxe, perquè els promotors saben que són uns metres quadrats que no cobraran. L'especulació ha passat per sobre del confort", lamenta Josep Ferrando. La urbanista i ara regidora de Barcelona per ERC Maria Buhigas hi afegeix, a banda dels motius econòmics, la voluntat de seguir una determinada "estètica de la modernitat" en què els balcons no encaixaven. "El sector de la promoció no ho farà si el sector públic no s'hi posa", remarca Sisternas. Per normativa, els balcons que es projecten cap enfora no poden sortir més de la desena part de l'amplada del carrer i fins a un màxim d'1,50 metres. La majoria, doncs, són petits. "El pla general metropolità del 1976 ha quedat antic i les normatives també. Hauríem de poder garantir un percentatge d'espai exterior tant per pis com per bloc", diu l'arquitecte Franc Fernández.

Un exemple inspirador és el d'alguns blocs de cohabitatge, com el de la Borda, a Barcelona, on els mateixos veïns han dissenyat els espais i hi ha zones compartides interiors, com un espai de jocs i la bugaderia, i exteriors. Però allà, com explica Elba Mansilla, una de les veïnes, el confinament hi ha arribat amb el projecte de vida encara poc rodada. I les grans limitacions de moviment que s'han fixat han estat, diu, un fort impediment: "No s'ha pensat que hi ha formes col·lectives de convivència".

COM 'SALVAR' EDIFICIS?

El projecte dels arquitectes Anne Lacaton i Jean-Philippe Vassal per rehabilitar tres blocs de pisos socials a Bordeus és un exemple d'intervenció per millorar la qualitat de vida dels veïns sense necessitat d'enderrocar cap dels 530 pisos. La iniciativa, que va guanyar el premi Mies van der Rohe del 2019, suma espai exterior i llum natural als habitatges. Es fa a través d'un sistema d'hivernacles prefabricats com a grans bastides que recobreixen la façana dels edificis. Les obres es van executar sense que els inquilins haguessin de marxar de casa seva i amb un preu econòmic: 50.000 euros per renovar cada apartament.

PHILIPPE RUVAULT

parteix l'arquitecta Maria Sisternas, que reivindica les plantes baixes comunes i l'organització responsable dels veïns per poder gaudir dels espais en temps de confinament: "El que li falta a la ciutat són aquests espais intermedis, com la gran porteria ben aprofitada".

Vicent Guallart, que va ser arquitecte en cap de Barcelona durant el mandat de Xavier Trias, afegeix que les solucions s'han de pensar en aquesta escala intermèdia, dels edificis o de les illes de cases, i reivindica projectes com les anomenades illes de cases autosuficients, que preveuen la producció autònoma d'energia amb cobertes solars, barreja d'usos i elements com petits horts urbans. Defensa, també, canvis normatius per promoure els balcons i, sobretot, per arranjant els pisos construïts seguint la màxima del com més ràpid i barat millor. Són pisos on ara el confinament es fa especialment difícil.

Ara que ja hi ha hagut una "alegalitat massiva" per començar a fer treball sense llicència d'activitat i sense plantejar-se qüestions com qui